

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง :
ศึกษากรณีตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวจรรย์ สันทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1314-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIOCULTURAL AND ECONOMIC CHANGE IN LOWER NORTHEASTERN REGION :
A CASE STUDY OF BAN KLANG DISTRICT, AMPHUR PAKCHONG,
NAKORN RATCHASIRIMA PROVINCE

MISS JEERANAI SINTONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1314-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ในภาคตะวันออก
เชียงใหม่ตอนล่าง : ศึกษากรณีตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

โดย

นางสาวจิรณัย สีนทอง

สาขาวิชา

มานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดีญาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

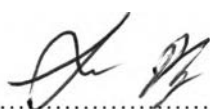
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

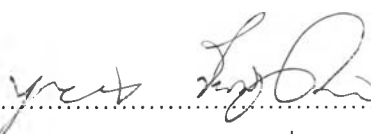
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดีญาติ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล)

จිරนัย สินทอง : การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ตอนล่าง : กรณีศึกษาดำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (SOCIOCULTURAL
 AND ECONOMIC CHANGE IN LOWER NORTHEASTERN REGION : A CASE STUDY OF
 BAN KLANG DISTRICT, AMPHUR PAKCHONG, NAKORN RATCHASIRIMA PROVINCE)
 อ.ที่ปรึกษา : รศ.ประสิทธิ์ สวาสต์ญาติ, 187 หน้า. ISBN 974-13-1314-4

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อชุมชนบ้านกลางด้วย การศึกษาใช้วิธีค้นคว้าข้อมูลและศึกษาเชิงมานุษยวิทยา โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกรณีศึกษาที่เป็นชาวบ้านที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ทั้งชายและหญิง ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านกลางมากกว่า 20 ปี จำนวน 15 คน นอกจากนี้ยังมีผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของชุมชนอีกจำนวน 8 คน

ผลการศึกษาพบว่า ในแผนการพัฒนาประเทศ ด้านสาธาณูปโภคถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านกลางทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

1. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม
 มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตัวเอง ลักษณะของสังคมเป็นแบบธุรกิจมากขึ้น มีการว่าจ้างแรงงานแทนการแลกเปลี่ยนแรงงาน แต่ชาวบ้านมีการศึกษาที่สูงขึ้น
2. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม
 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับวัดลดลง ชาวบ้านเข้าวัดน้อยลงเพราะต้องไปทำงาน บางคนเลือกที่จะฟังธรรมะจากรายการทางวิทยุ โทรทัศน์แทนการเข้าวัดฟังธรรม แม้ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจชาวบ้านก็พอใจการใช้เวลากับครอบครัวมากกว่าการสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน
3. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ
 ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ เพราะการมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้มีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายยิ่งขึ้น ในด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชน ก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นมีการนำปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และเครื่องจักรกลมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็ตาม

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....มานุษยวิทยา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2543.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4181113824 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEY WORD : SOCIOCULTURAL CHANGE/ ECONOMIC CHANGE

JEERANAI SINTONG : SOCIOCULTURAL AND ECONOMIC CHANGE IN LOWER
NORTHEASTER REGION : A CASE STUDY OF BAN KLANG DISTRICT, AMPHUR
PAKCHONG, NAKORN RATCHASIRIMA PROVINCE.

THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.PRASIT SWASYART, 187 pp. ISBN 974 – 13 – 1314 - 4

This thesis aims to study factors which affect social, cultural, and economic change in Ban Klang District, Amphur Pakchong, Nakornratchasirima Province. It also attempts to examine the impacts of those changes upon the community. Research methodology in this study was documentary and anthropological techniques. Participant and non-participant observation and in-dept interview were performed in order to write up life histories of 15 cases of male and female residents who have lived in Ban Klang in the past 20 years and were over 50 years of age, in addition to another 8 district officials and natural leaders of the district.

The study found that the Government's development implementation, especially in infrastructure, tremendously affected Ban Klang's social, cultural, and economic changes in various ways, as explained below.

1. Effect on social change:

The number of nuclear family increased. People tended to be more individualistic and more commercial-oriented. Paid labor replaced labor exchange. Finally, people received better education than they used to.

2. Effect on cultural change:

The close relationship between people and temples declined. People were more time-conscious. They attended the temples less in order to save time for working. Some even stayed home and listened to Buddhist sermon from radio or television instead of visited the temples. In the area of recreation too, people were more individualistic. They enjoyed their pastime by themselves or with their own family members.

3. Effect on economic change:

There were more choices in occupation. People did not have to follow their parent's occupation. They had higher education and skill to be qualified for various jobs. There were changes in the field of agriculture-the old and stable occupation of the community. People accepted the use of fertilizer, pesticide and machine in order to increase their productivity. This kind of change costed the farmers more expenses.

Department... Sociology and Anthropology Student's signature

Field of study... Anthropology Advisor's signature

Academic year... 2000 Co – advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่อาจสร้างและสำเร็จลงได้ หากขาดความเมตตากรุณาของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า เริ่มต้นจาก บิดามารดา ที่เป็นห่วงเป็นใยและให้คำปรึกษารวมทั้งอนุเคราะห์ทุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างมิได้ขาดตกบกพร่อง รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ ซึ่งรับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้ามาตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดเวลาข้าพเจ้าได้รับความกรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนวทางและวิธีการต่าง ๆ ในการทำวิจัย รวมทั้งการแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนการให้กำลังใจและความมั่นใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ซึ่งข้าพเจ้ากราบขอบพระคุณอาจารย์อีก 2 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ที่เป็นประธานคณะกรรมการวิทยานิพนธ์และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญยง ชื่นสุวิมล กรรมการวิทยานิพนธ์ ของข้าพเจ้า และข้อมูลที่ข้าพเจ้าได้มาเป็นการเอื้อเฟื้อของชาวบ้านบ้านกลาง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และต้อนรับข้าพเจ้าอย่างดีมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย ที่นี้ด้วย

ในท้ายสุดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณพี่แฉ่วและพี่ ๆ ในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจให้น้องเสมอมา และที่สำคัญ เพื่อนๆ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขามานุษยวิทยาทุกคน โดยเฉพาะต้น พิช หน้อย เปรียบเสมือนกำลังใจที่ทำให้ข้าพเจ้าสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ด้วยดี

จิรณัย สีนทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	8
สมมติฐาน.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
ระเบียบวิธีวิจัย.....	10
ระยะเวลาในการศึกษา.....	10
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	11
คำจำกัดความ.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	12
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
บทที่ 3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน	
ลักษณะทั่วไปของชุมชน.....	25
ประวัติความเป็นมาของชุมชน.....	26
การตั้งถิ่นฐาน.....	29
อาชีพ.....	30
อาชีพรับจ้าง.....	31
ศาสนา ความเชื่อ.....	31

ศาลประจำชุมชน.....	33
โรงเรียนบ้านกลาง.....	34
สถานีอนามัย.....	35
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง.....	39
บทที่ 4 ประวัติชีวิตของกรณีศึกษา	
กรณีศึกษาที่ 1 นายสุทิน.....	40
กรณีศึกษาที่ 2 นายชด.....	46
กรณีศึกษาที่ 3 นายวินัย.....	52
กรณีศึกษาที่ 4 นายสวัสดิ์.....	57
กรณีศึกษาที่ 5 นายขจร.....	61
กรณีศึกษาที่ 6 นายทองแดง.....	66
กรณีศึกษาที่ 7 นายสังวาลย์.....	71
กรณีศึกษาที่ 8 นายสายันต์.....	76
กรณีศึกษาที่ 9 นายดำ.....	81
กรณีศึกษาที่ 10 นายสอน.....	87
กรณีศึกษาที่ 11 นายสมพงษ์.....	92
กรณีศึกษาที่ 12 นายชาติ.....	97
กรณีศึกษาที่ 13 นายยอด.....	103
กรณีศึกษาที่ 14 นางใจ.....	108
กรณีศึกษาที่ 15 นายทอง.....	114
บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง.....	119
บทที่ 5 การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา	
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	132
การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	142
การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ.....	148
สรุปผลการศึกษา.....	153
รายการอ้างอิง.....	162
ภาคผนวก.....	166
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	187

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1	การแบ่งประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง.....	39
---	--	----

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิด.....	9
2 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา.....	36
3 แผนที่อำเภอปากช่อง.....	37
4 แผนที่ตำบลบ้านกลาง.....	38
5 สถานที่ทำการไปรษณีย์.....	167
6 ลักษณะบ้านเรือน.....	168
7 วัดบ้านกลาง.....	169
8 สวนน้อยหน้า.....	170
9 ร้านค้าในชุมชน.....	171
10 ฟาร์มวัว.....	172
11 สวนมะม่วง.....	173
12 ไร่ข้าวโพด.....	174
13 โรงเรียนบ้านกลาง.....	175
14 ศาลเจ้าพ่อในชุมชน.....	176
15 องค์การบริหารส่วนตำบล.....	177
16 สถานีตำรวจในตำบล.....	178
17 กุฏิในวัดบ้านกลาง.....	179
18 สถานีอนามัยบ้านกลาง.....	180
19 ร้านค้าในชุมชน.....	181
20 ลักษณะบ้านเรือน.....	182
21 ลักษณะบ้านเรือน.....	183
22 วัดบ้านเหนือ.....	184
23 วัดบ้านกลาง.....	185
24 สวนขนุน.....	186